

Наталія ГОЛОВАЦЬКА,

orcid.org/0000-0002-2051-9454

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов для гуманітарних факультетів
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(Чернівці, Україна) *n.holovatska@chnu.edu.ua*

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТРЬОХ ОСНОВНИХ ФОРМ НАВЧАННЯ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Дана стаття зосереджена на дослідженні ефективності трьох основних форм навчання і, зокрема, у вивченні та викладанні англійської мови як іноземної в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, на факультетах економіки (спеціальність Економічна кібернетика), права, педагогіки (спеціальність Психологія), філології за два навчальні роки 2019/2020, 2020/2021. Вибірку дослідження склали сто двадцять студентів чотирьох зазначених факультетів, які в першому, другому та третьому семестрах вивчали обов'язкову дисципліну «Англійська мова за професійним спрямуванням» згідно їхньої навчальної програми. Метою дослідження було проаналізувати і порівняти продуктивність та ефективність практичного застосування трьох основних форм навчання (очної, дистанційної та змішаної) та вивчити вплив їхнього використання на викладання та вивчення англійської мови як іноземної на практичних заняттях обов'язкового курсу англійської мови «Англійська мова за професійним спрямуванням». Для дослідження було використано анкетне опитування, що включало чотири питання. Для аналізу отриманих даних з ціллю представлення якісних результатів дослідження були використані методика цілеспрямованої вибірки та спеціальна програма для отримання та узагальнення достовірних результатів. Висновки даного дослідження показали, що змішана форма навчання є ефективною й продуктивною для вивчення та підняття рівня англійської мови і схвалюється переважною більшістю студентів Чернівецького національного університету, як одна з пріоритетних форм оволодіння дисципліни «Англійська мова за професійним спрямуванням». Четверта частина респондентів вважають очну форму навчання також корисною та ефективною, однак дистанційну форму вважають як несприятлива для вивчення англійської мови.

Ключові слова: змішане навчання, он-лайн, оф-лайн, дистанційне навчання, курс англійської як іноземної мови.

Nataliia HOLOVATSKA,

orcid.org/0000-0002-2051-9454

Doctor of Philosophy,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Humanities
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
(Chernivtsi, Ukraine) *n.holovatska@chnu.edu.ua*

COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF THREE MAIN TEACHING FORMS IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

The paper studies three main teaching forms: off-line, on-line and blended and their productivity and output, in particular, in learning English as a foreign language at Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, at the faculties of Economics (specialty "Economic Cybernetics"), Law, Pedagogy (specialty "Psychology"), Philology for two academic years 2019/2020, 2020/2021. The research sample consisted of 120 students of the four mentioned faculties, who in the first, second and third semesters studied the compulsory discipline "English for Specific Purposes". The objectives of the study were to analyze and compare the productivity and effectiveness of the practical application of the three main teaching forms (face-to-face, distant and blended) and to study the impact of their use on teaching and learning English as a foreign language in practical classes of the compulsory English language course "English for Specific Purposes". A questionnaire containing four questions was used for the research. The method of purposive sampling technique and a special program for obtaining reliable results were used to analyze the obtained data with the aim of presenting the qualitative results of the study. The conclusions of this study showed that blended form of teaching is effective and productive for learning and advancing the students' level of the English language and is approved by the vast majority of students of Chernivtsi National University as one of the priority forms of studying the course "English for Specific Purposes". A quarter of the respondents think the face-to-face teaching form to be useful and effective in improving their English, but consider the distant form to be unfavourable for learning the English language.

Key words: blended learning, on-line, off-line, distant learning, English as a foreign language course.

Постановка проблеми. Сьогодення ставить великі виклики перед вчителями та викладачами у пошуках кращих практик викладання та навчання дисциплін, особливо коли йдеться мова щодо продуктивності та ефективності вивчення іноземних мов. Традиційна форма очного навчання незмінно втрачає свою актуальність. «Значна частина часу, проведеного в класі, замінюється онлайн-заходами, які залучають учнів до досягнення цілей курсу». (Bock et al, 2018:958) Однак практика застосування останніми десятиліттями дистанційного навчання також продемонструвала свої недоліки. Зокрема, Дамфорд і Міллер зауважують, що «студенти з більшою кількістю онлайн-курсів твердять про менший вплив ефективних методів навчання та нижчу якість взаємодії.» (Dumford & Miller, 2020:466) І саме це дало поштовх розвитку такої популярної нині форми навчання, як змішане. Гальверсон зазначає, що «змішане навчання стало однією з найпопулярніших педагогічних концепцій у вищій освіті та в контексті англійської як іноземної мови на початку 2000 року» (Halverson та ін., 2014:21). Так, дійсно наразі змішане навчання стало певним викликом двом іншим традиційним формам і тенденцією у викладанні іноземних мов, оскільки «загальний фокус дослідження пов'язаний із пошуком кращої практики, тобто спробою визначити оптимальне поєднання викладання курсу, щоб забезпечити більш ефективні навички володіння мовою». (Sharma, 2010:457) Безсумнівно, змішане навчання поступово отримує величезні перспективи для студентів вищих навчальних закладів, оскільки воно передбачає «вдосконалення особистого інтерфейсу між викладачами та студентами за допомогою інтернету та комп'ютерних технологій» (Morris, 2010:2).

У роки пандемії ковіду всі лекції, практичні заняття, семінари, курси тощо успішно проводяться завдяки поєднанню очного, дистанційного та змішаного навчання, і саме в академічних колах вищої школи, зокрема у викладанні курсів англійської як іноземної мови (далі – АІМ) такий мікс став вимогою часу та необхідністю.

Аналіз досліджень. Всезростаючий доступ до інтернет мереж та джерел за останнє десятиліття призвело до швидкого збільшення кількості студентів, які отримують навчання у вищій освіті онлайн, а не в традиційних умовах живого спілкування (Greenland & Moore, 2014:47). Проблемі онлайн чи дистанційного навчання присвячено безліч досліджень, зокрема роботи (Capranos, D. & Dyers; Gikas & Grant; Dumford & Miller; Martin, R., Koutsabasis, Taylor, R.W), і т.д. На відміну від традиційного навчання, де взаємодія і спілкування

на рівні студент / викладач відбувається віч-на-віч в аудиторії (Artino & Jones, 2012:170), онлайн-навчання опирається на використання асинхроністичної та синхроністичної інтеракції і зв'язку зсередини самого віртуального середовища (Ku & Chang, 2011:266). Порівняльний аналіз традиційних форм детально пророблений у дослідженнях (Kitsantas; Edit; Faizah, Broadbent), і т.д. Роваї та Джордан порівняли три навчальні курси (традиційний, змішаний і повністю онлайн) і з'ясували, що студенти курсу змішаного навчання мають найвищий рівень почуття спільності, подібно до тих, хто навчається в очній секції, і вище, ніж у повністю онлайн-розділу. Вони стверджують, що «оскільки студенти змішаного курсу демонстрували таке ж відчуття спільності та різноманітності, як і студенти традиційного курсу, пропонування зручності повністю онлайн-курсів без повної втрати особистого контакту може бути достатнім для виховання сильного почуття співтовариства студентів, які відчували б ізольованість у повністю онлайн-курсі» (Rovai & Jordan, 2004) Багато сучасних наукових досліджень присвячено змішаній формі навчання, серед яких уваги заслуговують роботи (Bock; Gleason; Boelens, Halverson, Allen), і т.д. Більшість дослідників, до прикладу, Губакова сприймають змішане навчання як поєднання двох традиційних форм «Ми сприймаємо змішане навчання як комбіноване навчання – як поєднання стандартного очного навчання з електронним навчанням». (Hubackova et al., 2011:281)

Мета статті – вивчити продуктивність та ефективність застосування трьох форм навчання у вивченні англійської як іноземної мови у вищій школі. Досягнення мети потребує виконання наступних завдань: провести детальний аналіз використання трьох форм навчання; встановити їх вплив на ефективність та продуктивність набуття студентами знань з АІМ; з'ясувати сприйняття студентами різних спеціальностей кожної з трьох форм навчання на університетському курсі англійської мови як іноземної для професійних цілей.

Для отримання необхідних даних для дослідження були використані такі види опитування як анкетування та інтерв'ю студентів 2019/2020 та 2020/2021 навчальних років. Опитувальник містить 4 питання, які були спрямовані на порівняння та встановлення найзручнішої та найпродуктивнішої з трьох основних форм навчання англійської мови як іноземної для студентів університету. Для збору первинних даних автор статті використовував методику цілеспрямованої вибірки та враховував рейтинг навчання студентів у своїх академічних групах та на поточному курсі факультету.

З метою забезпечення конфіденційності респондентів опитували особисто та кожному видавали окремі анкети. Для обчислення результатів дослідження були використані статистичний метод і програму «Статистичний пакет для соціальних наук» (SPSS program). В опитуванні приймали участь 120 студентів. Отримані дані проаналізовані та подані у відсотковому відношенні. Щоб зробити фактичні та правдиві висновки, у дослідженні були використані порівняльний, описовий, зіставний та кількісний аналізи.

Виклад основного матеріалу. Ситуація з вивченням англійської мови як іноземної в Україні свідчить, що випускники та студенти, особливо ті, що навчаються далеко від столиці, демонструють низькі досягнення в оволодінні англійською мовою з багатьох причин, серед яких все ще актуальне використання традиційних методів навчання. Викладачі АІМ у вищій школі, не задоволені рівнем англійської у випускників, які поступивши у ВНЗ стикаються з деякими труднощами при вивченні цієї мови. У пошуках ефективного навчання на нашому курсі *English for Specific Purposes*, який є обов'язковим згідно з ОПП і викладається впродовж першого, другого, третього семестрів, ми практикували три форми навчання (очну, дистанційну та змішану) і проаналізували їхній вплив на покращення рівня англійської мови як іноземної з погляду студентів, які навчаються на різних факультетах, а саме на кафедрах економічної кібернетики, права, філології та психології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (далі – ЧНУ).

Студенти 1-2 курсів Чернівецького національного університету, які проходили курс англійської мови як іноземної в 2019/2020 та 2020/2021, відповіли на чотири запитання опитувальника «Порівняння трьох основних форм навчання англійської мови». Він включав наступні питання:

1. Якій формі навчання Ви надаєте перевагу у вивченні різних дисциплін в університеті?

2. Якій формі навчання ви віддаєте перевагу у вивченні АІМ?

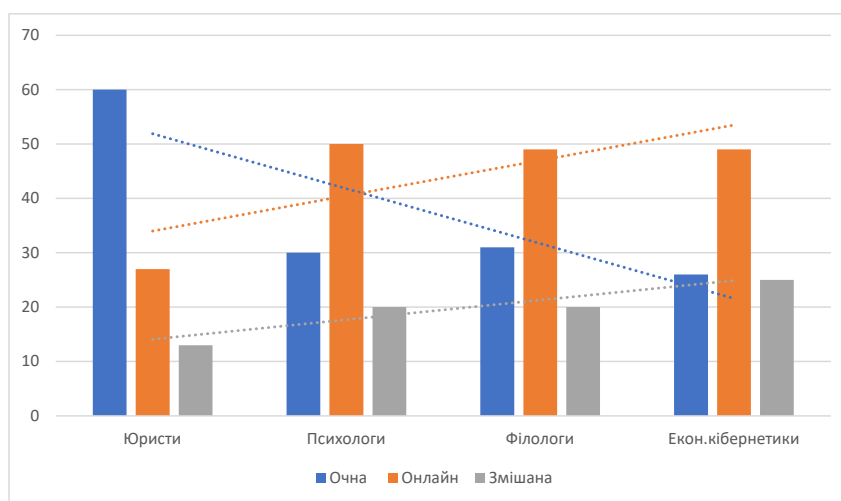
3. Яка форма навчання полегшує вашу адаптацію до вивчення АІМ?

4. Яка форма навчання сприяє кращому вивченню та засвоєнню тем курсу АІМ *English for Specific Purposes*?

Діаграма 1 демонструє результати відповідей студентів на перше запитання у процентному значенні. Ми бачимо, що загалом для вивчення різних дисциплін згідно ОПП, студенти спеціальностей «Економічна кібернетика», «Філологія» та «Психологія» віддають перевагу дистанційному навчанню, майже половина з них віддала голос за он-лайн форму.

Натомість, студенти спеціальності «Правознавство», які мають вищий рейтинг в атестаті та значно кращий рівень англійської мови, обирають традиційну очну форму навчання. Очевидно, що більше з опитаних студентів хочуть загалом здобувати знання дистанційно, хоча різниця між сумарними показниками онлайн і оф-лайн не така разюча. Усі з учасників, практично п'ята частина, сприймають змішану форму для вивчення своїх дисциплін.

Уважно розглянувши дані діаграми 2, можна констатувати, що коли ми говоримо про вивчення курсу АІМ, ставлення студентів до вибору між трьома формами навчання різко змінюється. Студенти всіх чотирьох спеціальностей віддають перевагу змішаному навчанню для курсу *English for Specific Purposes* і лише п'ята частина з них хотіла б вивчати англійську як іноземну мову дистанційно. І цілком природно бажати вивчати іноземну мову у формі змішаного (відповідно 59% респондентів) або очного (21%) навчання, разом прибічників цих двох форм становить 80%. Хоча, на нашу думку, 20% студентів – прихильників дистанційного навчання – це досить великий відсоток. Знову ж таки, говорячи про студентів з вищим рейтингом, тобто студентів-юристів, ми бачимо, що мало хто з них віддає перевагу

Діаграма 1
Форма навчання, якій студенти надають перевагу у вивченні різних дисциплін в університеті

оф-лайн навчанню для вивчення англійської мови.

Щодо відповідей про форму навчання, яка сприяє адаптації студентів до вивчення курсу АІМ проаналізуємо діаграму 3.

Як бачимо, для студентів-юристів та студентів-філологів традиційна очна форма найбільш комфортна, щоб адаптуватися до курсу вивчення англійської мови, відповідно 65% та 46% обрали цю форму. Студенти спеціальності «Психологія» та «Економічна кібернетика» саме змішане навчання вважають сприятливою формою, що полегшує адаптуватися до курсу вивчення АІМ.

Також, можна зазначити, що 73% вважають очну та змішану форми як найбільш однаково ефективні для успішного навчання на курсі англійської мови. Однак майже третина з них (27%) вважають навчання оф-лайн найкращим для адаптації до даного курсу. Досить цікавою є думка

студентів економічної кібернетики. Мало хто з них обирає традиційну очну форму як прийнятну для адаптації до вивчення курсу англійської мови. Це можна пояснити тим, що вони більше звикли проводити свій навчальний час за комп'ютерами.

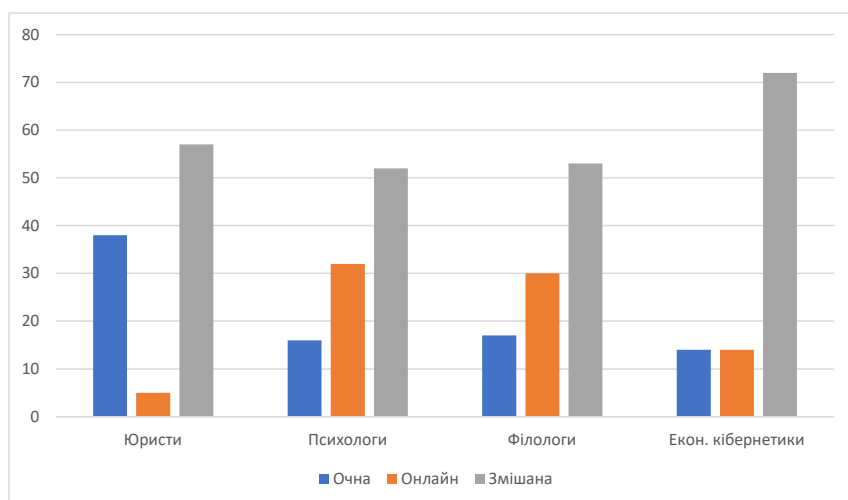
Щодо питання опитувальника, яка форма навчання сприяє кращому вивченню та засвоєнню тем курсу *English for Specific Purposes* (діаграма 4).

Дані, представлені на діаграмі 4, свідчать про те, що для підвищення рівня знань англійської мови на курсі *English for Specific Purposes* опитувані студенти віддають перевагу змішаному (44%) та очному (36%) навчанню, на протигагу дистанційній формі в цілому. Хоча цифри в кожній колонці для кожної спеціальності надзвичайно різноманітні. Очевидно, що для студентів-психологів змішана форма є найкращою для вивчення та запам'ятовування тем курсу англійської мови,

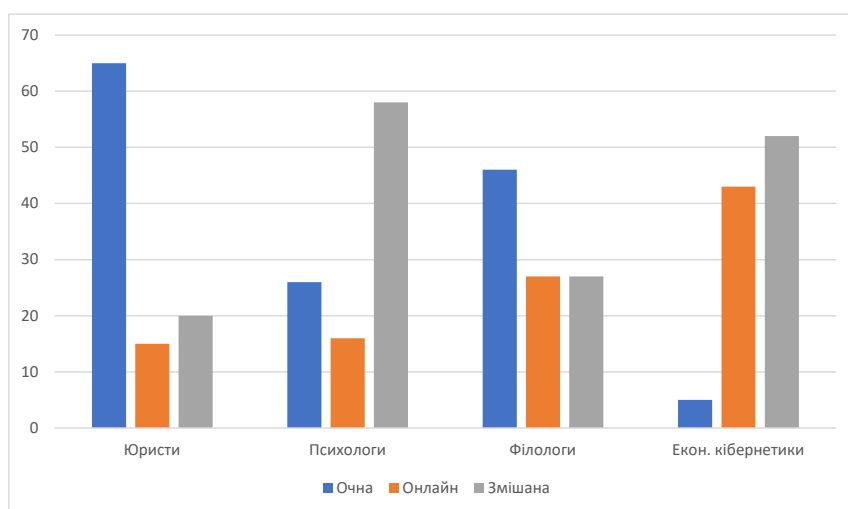
для студентів-юристів та студентів-філологів форма очного навчання є найкращою для вдосконалення їхніх навичок англійської мови. Бачимо, що п'ята частина респондентів (20%) вважає дистанційну форму зручною для засвоєння тем і лексики курсу англійської мови.

Проаналізувавши та узагальнивши дані відповідей на чотири запитання першого блоку опитувальника, ми отримали результати, що об'єднані та представлені на схемі 1.

Як бачимо, 77 % опитаних студентів хочуть вивчати курс англійської мови за допомогою очної та змішаної форм навчання. П'ята частина опитаних студентів прагне вивчати англійську дистанційно, що для них не викликає труднощів у проходженні курсу АІМ. Проте, якщо ми візьмемо до уваги і проаналізуємо рейтинг (загальноуніверситетський, в групі та на курсі) усіх опитуваних студентів, ми приходимо до висновку, що п'яту частину тих, хто надає перевагу навчанню оф-лайн, становлять студенти з нижчими балами та низькою мотивацією до вивчення англійської мови на високому рівні.

Діаграма 2
Форма навчання, якій студенти надають перевагу у вивченні АІМ

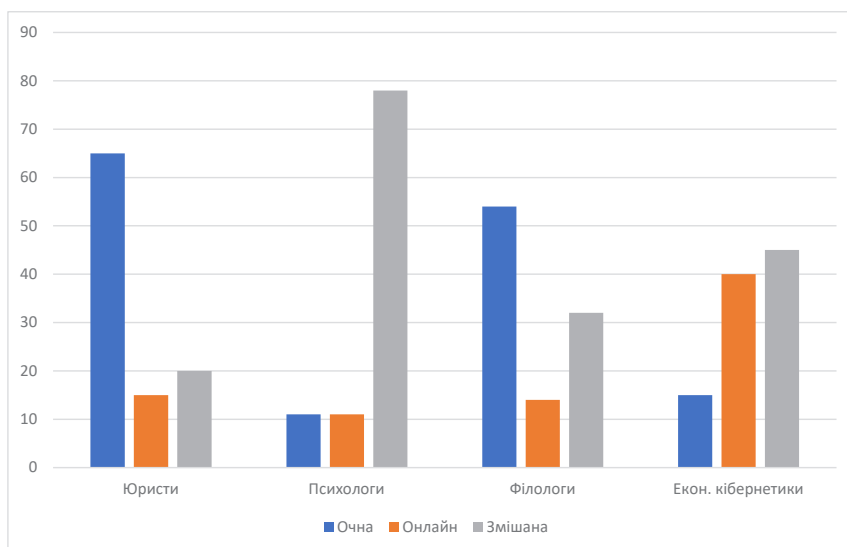

Діаграма 3
Форма навчання, яка полегшує адаптацію студентів до вивчення АІМ

Розглянемо та порівняємо сприйняття та ставлення студентів до трьох форм навчання у розрізі кожної окремої спеціальності. (Діаграма 5)

З діаграми видно, що студенти юристи та філологи віддають рівнозначно перевагу очній та змішаній формам вивчення англійської при проходженні університетського курсу *English for Specific Purposes*. Студенти спеціальностей «Психологія», «Економічна кібернетика» вважають, що переважно змішана форма навчання допомагає їм поглиблювати свої знання і рівень володіння англійською мовою. Як бачимо, форма дистанційного вивчення АІМ не одобрюється чотирьох п'ятьма респондентів. Таким чином, використання змішаної форми у вивченні англійської мови є найсприятливішим, найефективнішим для учасників опитування.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити певні висновки. Студенти, з якими практикується три форми навчання: очна, дистанційна та змішана, у проходженні курсу англійської як іноземної мови з професійною орієнтацією, у своїй переважній більшості обирають форму змішаного навчання англійської мови як одну з пріоритетних для поглиблення рівня англійської, хоча й очна форма для них зручна, так як багато з них наголошують про значення особистого компоненту, який присутній у цих двох формах і допомагає їм як у поглибленні рівня АІМ, так і у побудові професійних відносин та власному відчутті спільноти за інтересами. Водночас, незначна частина опитуваних стверджують про переваги онлайн вивчення АІМ, бо це дозволяє їм вільно виконувати завдання навчальної дисципліни

Діаграма 4
Форма навчання, яка покращує вивчення тем курсу

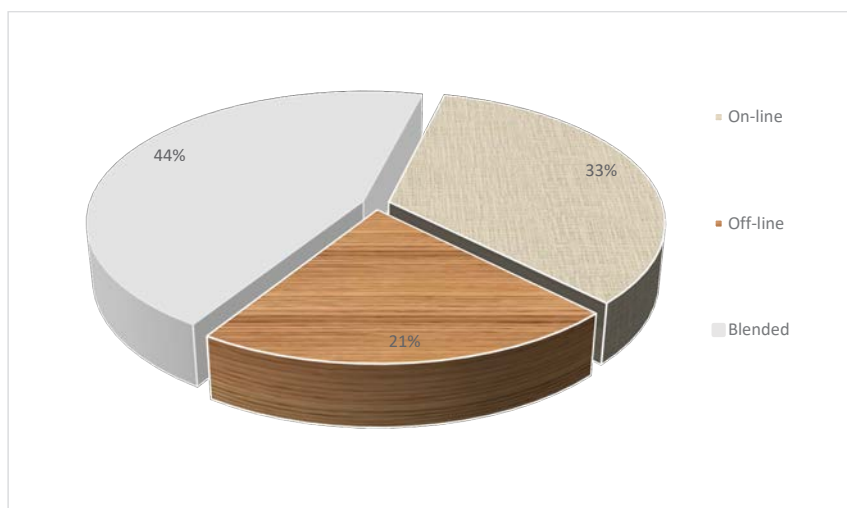
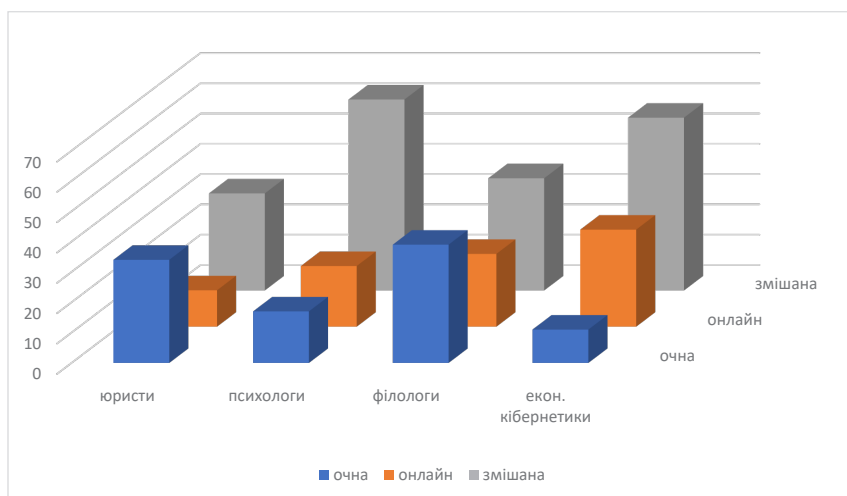

Схема 1
Переважання форм навчання у вивченні АІМ

Діаграма 5
Ставлення студентів до трьох форм навчання у вивчення АІМ

з власною гнучкістю, і така особливість важлива для студентів, які працюють. Отриманий у дослідженні низький відсоток форми дистанційного навчання обумовлюється тим, що деякі студенти на повному онлайн-курсі неправильно сприймають коментарі викладача, тоді як на змішаній та очній формі навчання у них не складається таке враження, можливо, через відчуття спіль-

ноти і тіснішого контакту при проведенні занять. Відомо, що живе спілкування на англійській мові є найкращою запорукою у її оволодінні, що і підтверджують результати даного дослідження.

Наступне дослідження має на меті проаналізувати переваги та недоліки змішаної форми навчання на університетському рівні вивчення англійської як іноземної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Artino, A. R., Jr. & J. M. Stephens. Beyond grades in online learning: adaptive profiles of academic self-regulation among naval academy undergraduates. *Journal of Advanced Academics*, 2009. Vol. 20. No. 4. P. 568-601.
2. Bock, A., Modabber, A., Kniha, K., Lemos, M., Rafai, N., Hölzle, F. Blended Learning Modules for Lectures on Oral and Maxillofacial Surgery. *British Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 2018. Vol. 56. No. 10. P. 956-961.
3. Dumford, A. D., & Miller, A. I. Online learning in higher education: exploring advantages and disadvantages for engagement. *Journal of Computers in Higher Education*, 2020. Vol. 30. P. 452-465.
4. Greenland, S. J., Moore, C. Patterns of online student enrolment and attrition in Australian open access online education: a preliminary case study. *Open Praxis*, 2014. Vol. 6. No. 1. P. 45-54.
5. Halverson, L.R., Graham, C.R., Spring, K.J., Drysdale, J.S. Henrie, C.R. A thematic analysis of the most highly cited scholarship in the first decade of blended learning research. *Internet and Higher Education*, 2014. Vol. 20. No. 1. P. 20-34.
6. Hubackova, S., Semradova, I., Klimova, B. F. Blended learning in a foreign language teaching. *Social and Behavioral Sciences*, 2011. Vol. 28. P. 281-285.
7. Ku, D., Chang, C. The effect of academic discipline and gender difference on Taiwanese college students' learning styles and strategies in web-based learning environments. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2011. Vol. 10. No. 3. P. 265-272.
8. Morris, N.P. Podcasts and mobile assessment enhance student learning experience and academic performance. *Bioscience Education*, 2010. Vol. 16. P. 1-6.
9. Rovai, A. P., Jordan, H. Blended Learning and Sense of Community: A Comparative Analysis with Traditional and Fully Online Graduate Courses. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 2004. Vol. 5. No. 2. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v5i2.192>
10. Sharma, P. Blended learning. *ELT Journal*, 2010. Vol. 64. No. 4. P. 456-458.

REFERENCES

1. Artino, A. R., Jr. & J. M. Stephens. Beyond grades in online learning: adaptive profiles of academic self-regulation among naval academy undergraduates. *Journal of Advanced Academics*, 2009. Vol. 20. No. 4. P. 568-601.
2. Bock, A., Modabber, A., Kniha, K., Lemos, M., Rafai, N., Hölzle, F. Blended Learning Modules for Lectures on Oral and Maxillofacial Surgery. *British Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 2018. Vol. 56. No. 10. P. 956-961.
3. Dumford, A. D., & Miller, A. I. Online learning in higher education: exploring advantages and disadvantages for engagement. *Journal of Computers in Higher Education*, 2020. Vol. 30. P. 452-465.
4. Greenland, S. J., Moore, C. Patterns of online student enrolment and attrition in Australian open access online education: a preliminary case study. *Open Praxis*, 2014. Vol. 6. No. 1. P. 45-54.
5. Halverson, L.R., Graham, C.R., Spring, K.J., Drysdale, J.S. Henrie, C.R. A thematic analysis of the most highly cited scholarship in the first decade of blended learning research. *Internet and Higher Education*, 2014. Vol. 20. No. 1. P. 20-34.
6. Hubackova, S., Semradova, I., Klimova, B. F. Blended learning in a foreign language teaching. *Social and Behavioral Sciences*, 2011. Vol. 28. P. 281-285.
7. Ku, D., Chang, C. The effect of academic discipline and gender difference on Taiwanese college students' learning styles and strategies in web-based learning environments. *Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2011. Vol. 10. No. 3. P. 265-272.
8. Morris, N.P. Podcasts and mobile assessment enhance student learning experience and academic performance. *Bioscience Education*, 2010. Vol. 16. P. 1-6.
9. Rovai, A. P., Jordan, H. Blended Learning and Sense of Community: A Comparative Analysis with Traditional and Fully Online Graduate Courses. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 2004. Vol. 5. No. 2. <https://doi.org/10.19173/irrodl.v5i2.192>
10. Sharma, P. Blended learning. *ELT Journal*, 2010. Vol. 64. No. 4. P. 456-458.